

SÅLEDES STYRKER VI NORDISK SAMARBEJDE, SAMHØRIGHED OG TILLID

Forord

Under coronakrisen har det været nødvendigt at handle hurtigt og effektivt. De nordiske lande har gjort, hvad de syntes, var bedst for deres medborgere og samfund – indenfor egne landegrænser. Men generelt har der manglet nordisk perspektiv og hensyntagen til, at en del af vores nordiske medborgere arbejder, studerer og lever til dagligt i mindst to nordiske lande.

Coronapandemien har derfor haft store konsekvenser for mange børn, unge, voksne og ældre medborgere i de nordiske lande – ikke mindst for dem, som bor ved grænserne – og også for erhvervsliv og samfund generelt.

Coronakrisen har således udstillet nogle svagheder i de nordiske landes samarbejde, men har også lært os hvor nødvendigt, det nordiske samarbejde er. Ofte ved man ikke, hvad man har, indtil man har mistet det.

Vi kan ikke ændre fortiden, men vi kan påvirke fremtiden. Vi kan lære af denne historiske tid, og rette op på de svagheder i vores nordiske samarbejde, som coronapandemien har udstillet. Således kan vi sammen skabe tryghed for medborgerne, erhvervslivet og samfundet fremover.

Hvor står vi?

Under coronakrisen har de nordiske lande valgt forskellige strategier og værktøjer for at mindske smittespredningen. Der er ikke blevet udviklet en tydelig fælles nordisk plan og koordinering under perioden med pandemien.

Det kan konstateres, at de nordiske lande, også i 2021, agerer nationalt uden større synlig koordinering med de andre nordiske lande, når man indfører nye nationale restriktioner med det formål at begrænse smittespredningen.

Der er nogle positive eksempler på samarbejde angående medborgernes mobilitet, f.eks. om at hente nordiske borgere hjem, da pandemien brød ud, ligesom mange kontakter på ministerplan – og statsministerplan – har løst nogle af de største problemer, herunder for pendlere, som blev udelukket fra både arbejde og socialsikring.

Men talrige rapporter om coronarelaterede grænsehindringer og andre grænsehindringer viser, at der er brug for et mere tæt og systematisk samarbejde for at forhindre gentagelser af nogle af de ulogiske og uforklarlige indgreb over for borgerne, herunder pendlere og øvrige arbejdstagere fra andre nordiske lande samt turister, forretningsrejsende, studerende, fritidshusejere og familier spredt på flere lande.

Alle nordiske lande har indført indrejserestriktioner, karantænebestemmelser og indrejseforbud med det formål at forhindre smittespredning mellem lande. Nationale retningslinjer og tiltag har

blandt andet bidraget til situationer, hvor grænsependlere har været påvirket på en måde, som øvrige lønmodtagere ikke har oplevet. Det har bidraget til en "vi og dem-indstilling", som modarbejder det nordiske fællesskab og følelsen af samhørighed.

Der er eksempler fra alle de nordiske lande, men som et eksempel kan nævnes, at Norge under pandemiens første 54 uger har ændret restriktionerne 48 gange med store konsekvenser, ikke mindst for dem, der lever og virker i de nordiske grænseregioner. Norge har efterfølgende besluttet at give erstatning til mange af de grænsependlere, som er blevet ramt af restriktionerne.

Introduktionen af nye restriktioner, sammen med en mangel på tydelig information, har også bidraget til forskellige tolkninger af regelværket ved grænseovergangene, hvilket har bidraget til uro og manglende forudsigelighed for grænsependlere, firmaer og andre.

Dette har konkret påvirket medborgernes situation. Her er nogle eksempler på, hvordan håndteringen af Corona pandemien har påvirket medborgere i Norden:

- Børn: Familier er blevet splittet. Børn, hvis forældre bor på hver sin side af grænsen mellem to nordiske lande, har ikke kunnet komme hjem til den ene af forældrene.
- Unge: Unge har været berøvet muligheden for at tage uddannelse. Studenter, som har været på besøg hos familie i Danmark, har ikke kunnet vende tilbage til bolig og studier i Norge. Pandemien har også påvirket unges psykiske helse, arbejde og sociale situation.
- Voksne: Familier, som lever på begge sider af grænsen, har været forhindret i at mødes. Forskellig behandling af personer, som arbejder og er bosat i samme land som dem der pendler over en grænse. Danske og norske sommerhusejere i Sverige har ikke kunnet besøge deres sommerhus.
- Ældre og sårbare grupper: Kan ikke få besøg af børn og familie, som bor i et andet nordisk land. Personer i livets slutfase har ikke mulighed for at sige farvel til deres nære og kære.
- Arbejdsmarkedet: Medborgere været frataget muligheden for at komme på arbejde. Bliver beskattet i "bopælsland" fremfor "arbejdsland". Personer, som har måtte arbejde hjemmefra, bliver pludselig straffet skattemæssigt, fordi de opholder sig i et andet nordisk land end deres "arbejdsland". Arbejdsmarkedssystemer har ikke taget hensyn til den særlige situation, og har sendt mange medborgere ud i et "ingenmandsland".
- Erhvervslivet: Skal indrapportere og forholde sig til et andet lands skatteregler da grænsependlende personale arbejder ufrivilligt hjemmefra. Personale i shopping regioner langs grænsen må opsiges på grund af grænselukninger.
- Samfundet: Tilliden og samfundsøkonomien er under pres. Mennesker og firmaer i grænseregionerne mister tilliden til det nordiske samarbejde. Men samtidig har situationen også vist betydningen af at styrke det nordiske samarbejde.

Hvor vil vi hen?

Nordisk Råd vil, at vi lærer af coronakrisen, og at vi styrker tilliden til det nordiske samarbejde og den nordiske samhørighedsfølelse. Nordisk Råd vil også fastholde visionen og målet om Norden som verdens mest bæredygtige og integrerede region i 2030. Skal dette lykkes, kræves konkrete handlinger i samarbejde mellem alle de nordiske lande.

Coronapandemien er et af flere eksempler på behovet for et styrket nordisk samarbejde om beredskab. Andre eksempler i de senere år er naturkatastrofer, klimaændringer, cybertrusler og flygtninge.

Sikre og styrke samhørigheden og tilliden i Norden

Der er brug for, at landene aftaler gensidige forpligtelser til at advare i god tid og så vidt muligt forhandle og begrunde grænserestriktioner, før de iværksættes. Koordinering og gensidig orientering krænker ikke landenes nationale suverænitet.

Når det gælder grænselukninger, er der brug for konkrete begrundelser, således at grænser ikke lukkes, hvis smitteforekomsten er næsten den samme på begge sider af grænsen. Derimod er det let at forklare konkrete lokale eller regionale grænselukninger, når det kan begrundes med smitterisikoen.

Ovenstående er nødvendigt, hvis tilliden hos borgerne skal genopbygges og styrkes. Undersøgelser og enqueter viser desværre med al tydelighed, at den tillid, der skal til, for at borgerne vil satse på at dele deres liv mellem to lande, er sunket til et lavpunkt under coronakrisen. Gensidig tillid mellem landene, mellem borgerne og mellem myndigheder og borgere har altid været et særligt kendetegn for de nordiske samfund. Sådan skal det fortsat være.

Flere lønmodtagere og selvstændige skal kunne betragte og benytte hele Norden som deres hjemmebase, uden at skulle frygte skattesmæk, ødelagte ferier, diskrimination på arbejdspladsen og svagt begrundede karantæner. Digitale grænsehindringer bør ophæves.

Flere unge må tilskyndes til at uddanne sig og arbejde i et andet nordisk land uden frygt for restriktioner. Udvekslingsprogrammerne Nordplus og Nordjob bør styrkes. Den gensidige anerkendelse af andre nordiske landes uddannelser bør være en selvfølge. Vi skal gensidigt anerkende hinandens uddannelser i Norden.

Skabe et stærkt nordisk beredskabssamarbejde

De nordiske lande må yde gensidig hjælp i krisesituationer. Det eksisterende beredskab er blevet udbygget og bekræftet, blandt andet med beredskabschefernes "Københavns-erklæring" fra 2019. Der er brug for at udforske muligheder for yderligere samarbejde om beredskab, således som det finske formandskab for Ministerrådet har foreslået. Herunder samarbejde om værnemidler, medicin og medicinsk udstyr, vacciner, antibiotika resistens, hospitalskapacitet m.m. Beredskabssamarbejdet skal naturligvis også omfatte naturkatastrofer som oversvømmelser og skovbrande samt cybertrusler mod livsvigtige samfundsfunktioner.

Derfor henstiller Nordisk Råd til de nordiske statsministre ved Topmødet i København:

At foretage en gennemlysning og fornyelse af alle nordiske aftaler med henblik på at opnå den nordiske vision 2030 om at blive verdens mest integrerede og bæredygtige region i verden. Herunder en revision af nuværende nordiske aftaler om mobilitet og interesser/rettigheder hos nordiske borgere, erhvervsliv og samfund.

At pålægge Nordisk Ministerråds relevante fagministerråd at koordinere i forhold til restriktioner, lovændringer og bestemmelser, som påvirker mobilitet i de nordiske lande, f. eks: Nordisk Ministerråd for Uddannelse og Forskning, Nordisk Ministerråd for Arbejdsliv, Nordisk Ministerråd for Social- og Helsepolitik, Nordisk Ministerråd for Økonomi- og Finanspolitik, og Nordisk Ministerråd for Bæredygtig Vækst. Samt at oprette et Nordisk Ministerråd for Transport-med samme formål.

At udarbejde en rapport om, hvordan Covid-19 har påvirket unge i Norden, bl.a. i forhold til uddannelse, arbejde, isolation og mentalt helbred. Samt at iværksætte konkrete tiltag for at skabe større mobilitet og større samhørighed, tillid og integration blandt børn, unge, voksne og ældre.

At indgå en ny Nordisk aftale om beredskabssamarbejde og krisehåndtering, på linje med andre nordiske aftaler om f.eks. social sikring, skat og fælles nordisk arbejdsmarked.

At arbejde for en ensartet eller fælles nordisk kriseberedskabslov i de nordiske lande som implementeres nationalt i alle parlamenter, eller en harmonisering af kriseberedskabslovene i de nordiske lande.

At etablere en ny nordisk beredskabsenhed, ikke som en selvstændig institution, men ved at nuværende nordiske netværk og institutioner styrkes og udbygges til at vitalisere og omfatte beredskabssamarbejde og krisehåndtering, jf. Haga-samarbejdet, NORDEFECO (Nordisk forsvarssamarbejde) og Nordisk Velfærdscenter.

At supplere NORDEFECO-samarbejdet med et parallelt samarbejde på beredskabsområdet og harmonisere beredskabslovgivningerne i de nordiske lande med henblik på at sikre interoperabilitet og optimale muligheder for gensidig hjælp i krisesituationer. Det kan f.eks. kaldes NORDRESCUE, / NORRESCO (Nordic Rescue Co-operation), NORDSAFE / NORDSAFE CO (Nordic Safety Co-operation) eller NORDICO (Nordic Contingency Co-operation).

At fremme konkrete nordiske fælles projekter vedrørende forskning og produktion som led i det fælles beredskab – bl.a. mht. medicin, vacciner m.m.

At opbygge en fælles forståelse for, at en fremtidig mulig ændring af Helsingforsaftalen bør inkludere samarbejde om beredskab.

Nordisk Råd ser frem til at få svar på ovenstående henstillinger fra alle de nordiske statsministre.